

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญ เนื่องจากเป็นหน่วยปฏิบัติการหลักของสถานศึกษา คือการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอันได้แก่ คุณภาพที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และควมมีสุขภาพอนามัยดี ตลอดจนมีระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพ โดยเกิดจากความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ผู้ปกครองและชุมชน การดำเนินงานของสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จย่อมต้องมีความรู้ความสามารถ คุณลักษณะที่ดี ของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2546 :1) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้คนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2544 :9)

เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จึงได้กำหนดการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ในหมวด 6 มาตราที่ 47 โดยมีสาระสำคัญกำหนดให้สถานศึกษามีระบบมีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษาทุกระบบ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก การประกันคุณภาพภายในจึงเป็นกลไกสำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบและพัฒนาความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่ผู้เรียน ตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ได้กำหนดไว้ และเพื่อให้บรรลุผลยังได้กำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพไว้ในมาตรา 48 ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่า

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา ที่จะต้องดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพภายในจะทำให้สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการทำงานที่มีเป้าหมายและมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยในการดำเนินงานที่มีเป้าหมายนั้น จะต้องมีการประเมินคุณภาพภายในหรือการประเมินตนเอง เพื่อตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุง ให้เป็นไปตามเป้าหมายอยู่ตลอดเวลา

ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาเป็นผู้ใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมให้เด็กเป็นคนดี มีความสามารถและมีความสุข ถ้าสถานศึกษาไม่มีการประเมินตนเองและพัฒนาตนเอง แล้ว ก็เป็นไปได้ยากที่การศึกษาจะได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพ จึงเป็นความจำเป็นที่ผู้บริหาร และครูจะต้องร่วมกันประเมินตนเองและดำเนินการประกันคุณภาพภายใน โดยผู้บริหารและครู ต้องมีเป้าหมายและแผนการดำเนินการที่ร่วมกันคิดร่วมกันทำ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสถานศึกษาต้องสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่า สถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐาน โดยใช้กระบวนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา อันมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ เป็นการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2544 : 6)

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถทำให้เด็กไทยเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข เป็นประชากรที่มีคุณภาพสามารถสร้างสรรค์สังคมไทย ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และนำไปสู่อนาคตที่ดีของประเทศไทยและสังคมไทยต่อไป

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.)ได้ดำเนินการประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษารอบแรกเสร็จสิ้นในปี 2548 และได้สรุปผลการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รอบแรก พ.ศ. 2544 - 2548) จำนวน 30,010 แห่ง พบว่า โดยภาพรวมของสถานศึกษาได้มาตรฐาน (ระดับดี) ร้อยละ 35 และไม่ได้มาตรฐาน (ระดับพอใช้และปรับปรุง) ร้อยละ 65 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2549 :1) โดยมีมาตรฐานที่ได้ระดับดีส่วนใหญ่ ดังรายละเอียด ในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 สรุปผลการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน (รอบแรก พ.ศ. 2544 - 2548)

ด้าน	ได้มาตรฐาน
ผู้เรียน	• ความเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ • ความสุข มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา
ครู	• วุฒิการศึกษา
ด้านผู้บริหาร	• ภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ • ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนา การศึกษา

จากสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ดังกล่าว เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการประกันคุณภาพของสถานศึกษาบางส่วน
ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัย
การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีผลการประเมินในระดับดี
ว่ามีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
อะไรบ้าง เพราะว่าปัจจัยเป็นเหตุหรือสิ่งกำหนดและสนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินงาน
ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาควรทราบ เพื่อนำไป
ประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ปฏิบัติงานหากมีความเข้าใจ
จะสามารถนำแนวทางปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพ
การศึกษาภายในสถานศึกษาไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุผลในการพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ที่มีผลการประเมินระดับดีของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนนคร

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยในการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนนคร

2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนนคร

3. กรอบแนวความคิดการวิจัย

แนวความคิดการวิจัยในครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดของสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2547 :7) ดังนี้

ปัจจัยในการดำเนินงาน	
การประกันคุณภาพ	
1. คน	- ภาวะผู้นำ - ทักษะและทักษะ - ทีมทำงาน
2. ระบบ	- คู่มือคุณภาพ - ระบบคุณภาพ - ขอบข่ายความรับผิดชอบ
3. การจัดการ	- การสื่อสาร - การกำกับติดตาม - ความร่วมมือ

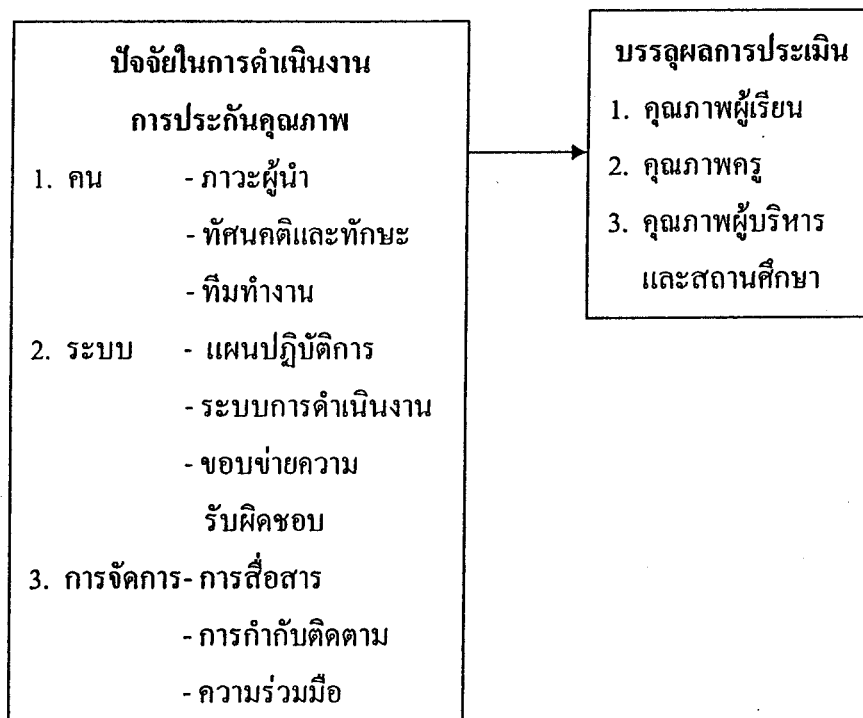
ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดของสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้

เนื่องจากสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพจากภายนอกในรอบที่สอง ภายใต้กระบวนการทศน์ “การพัฒนาประสานการประเมิน” โดยใช้กับโรงเรียนในโครงการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อคุณภาพการศึกษา 216 โรงเรียนทั่วประเทศ (สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ 2547 : คำนำ) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะใช้กรอบแนวคิดของสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ เป็นแนวทางในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษา จากผลการประเมินภายนอกรอบแรก (พ.ศ. 2544 - 2548) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ปรับแนวคิดของการประเมินของสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้จากคู่มือระบบเป็นแผนปฏิบัติการ เนื่องจากในการประเมินรอบแรกยังไม่มีการพัฒนาคู่มือระบบคุณภาพเป็นแนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา แต่ใช้แผนพัฒนาคุณภาพและแผนปฏิบัติการเป็นแนวทางในการพัฒนาการประกันคุณภาพ ผู้วิจัยจึงได้ใช้กรอบแนวคิดดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

4. สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษา ระบบและการจัดการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร และเก็บข้อมูลที่ได้จากการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกสถานศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาในรอบแรก (พ.ศ. 2544 - 2548)

6. ข้อตกลงเบื้องต้น

จากกรอบแนวคิดการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อตกลงเบื้องต้น ดังนี้

6.1 กรอบแนวคิดการศึกษาใช้กรอบแนวคิดของสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2547 : 7) ซึ่งกล่าวถึงปัจจัยความสำเร็จในการประกันคุณภาพ 3 ประการ ได้แก่ คน ระบบ และการจัดการ

6.2. การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนครรอบที่ 1 (พ.ศ. 2544 - 2548) ที่มีผลการประเมินทุกมาตรฐานมีค่าเฉลี่ยรวมตั้งแต่ 2.57 ขึ้นไป เนื่องจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ ระดับดี หมายถึง ค่าเฉลี่ยของผลประเมินทั้ง 14 มาตรฐาน ตั้งแต่ 2.57 ขึ้นไป และไม่มีมาตรฐานใดอยู่ในระดับปรับปรุง

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ หมายถึง เหตุหรือสิ่งที่สนับสนุนการดำเนินการในระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้กำหนด

ขอบเขตปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้แก่ คน ระบบและการจัดการ

7.2 ความสำเร็จการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ความสำเร็จ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านครู ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีผลการประเมินภายนอกรอบแรกมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.57 ขึ้นไป และไม่มีมาตรฐานใดอยู่ในระดับปรับปรุง

7.3 การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา

7.4 การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในสถานศึกษา โดยบุคลากรของสถานศึกษา หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัด ที่มีหน้าที่ดูแลสถานศึกษา

7.5 การประเมินคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก

7.6 สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร

7.7 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา รวมทั้งผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร

7.8 คุรุกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง คุรุปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร ที่รับผิดชอบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 เป็นแนวทางปรับปรุงบทบาทของผู้บริหารในการดำเนินงานพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

8.2 ข้อค้นพบที่ได้จะเป็นประโยชน์สำหรับสถานศึกษา ในการกำหนดแนวทางหรือแนวปฏิบัติ การดำเนินการในระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

8.3 หน่วยงานต้นสังกัด สามารถนำข้อค้นพบไปเป็นแนวทางในการนิเทศ กำกับ
ติดตามการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ